

Černá Hora 1.8. – 17.8.2008

Třicet čtyři stupňů Celsia není zas tak málo, tak proč bychom se neohráli ještě víc, že? Je červenec a plánujeme s Karlem dovolenou. Já se těším do Chorvatska, Karel mi zajímavě vypráví o Černé Hoře. Neustále mluví o úžasném kempu v Ulcinju, kam mě musí zavést. Zviklána jeho nadšením, opouštím myšlenku na Chorvatsko. S trochou pochybností sleduji trasu, kterou mi Karel ukazuje na mapě, ale konec konců, proč ne?

V placatém Maďarsku, kde nejsou skoro žádné hory, kopce ani údolí si tuto nezáživnou jízdu zpestřujeme koupí pravých maďarských čabajek. Na maďarsko-chorvatské hranici v Udvaru se celníci diví, co tam pohledáváme. Zřejmě tudy stále ještě moc Čechů nejezdí. Asi po šestihodinovém odpočinku za chorvatským Osijekem pokračujeme v cestě. Rovněž celníci v Orašje na hranici mezi státy Chorvatsko a Bosna a Hercegovina, si pečlivě čtou v našich pasech a chtějí vidět zavazadlový prostor.

Sotva jsme však vjeli do země, nestačila jsem se divit. Kde jsme se to ocitli? Pro nás tak vzdálený orient je tady doslova na dosah ruky! Odevšad na nás vykukují mešity se svými běloskvoucími štíhlými minarety. Jsou postavené na úbočích skal, nad městečky, i v údolí. Koukám na to jak zjara! Jé, támhle se pasou oslci! Už abychom byli v Sarajevu, kam se moc těším. Ovšem časté až nesmyslné omezení rychlosti je nepříjemné a únavné. Za každým rohem stojí policie s radarem stejně tak jako již zmíněné věžičky mešit. S přibývajícimi hodinami se stupňuje i teplota vzduchu. K polednímu sjíždíme s kopce do **Sarajeva**. Nad městem pluje lehký opar. Teď ale nastane ten pravý mumraj! Auta na sebe neustále troubí krátkým i delším stisknutím klaksonu, čímž se řidiči převážně zdraví. Tím nás ovšem uvádějí do rozpaků, protože v první chvíli nechápeme, o co jim vlastně jde a Karel se leká, jestli něco neudělal, jako řidič, chybně.

Ale to už procházíme městem. V ulicích je rušno, korzuje tu spousta lidí oblečených v moderním evropském stylu, ale i ženy zahalené od hlavy k patě do burky, tradičního černého oděvu muslimských žen, či typičtí muslimové s plnovousem. Z kaváren lákavě voní pravá turecká káva, která je tu podávána v konvičce zvané džezva. Konvičky se pak prodávají v menším vydání na tržišti jako suvenýry. Tržiště je srdce Sarajeva. Procházíme mezi dílnami řemeslníků, krámků a stánků, ze kterých se opojně line vůně burků, pljeskavic a čevabčic, až se sliny sbíhají!

O historických památkách města se poměrně podrobně píše na různých internetových stránkách, ze kterých jsme před odjezdem čerpali informace. Nikde se však nepíše, že Sarajevský hřbitov v kopci nad tržištěm vám zanechá hlubokou rýhu v srdci. Lesklé bílé mramorové pomníčky ještě nezešedly. Jsou kontrastně zasazeny do zelené měkké trávy, jako když vysázíte les. Les, který nikdy nevyroste, a když jím procházíte, běhá vám mráz po zádech. Uprostřed hřbitova je postaven altán symbolizující kopuli mešity. V něm bez hnutí drží čestnou stráž voják oděný do uniformy a s baretem na hlavě. Před altánem vytéká z kašny ve tvaru tureckého pŕlměsíce voda, která se line mezi pomníky, čímž znázorňuje prolitou krev. Tolik bolesti na jednom místě! Na mysl vyvstává otázka: muselo to být? Ale konec smutku! Jsme přece na DO-VO-LE-NÉ!

Je 34°C ve stínu a slunce neúprosně pere. Z ampliónů zavěšených na věžích mešit se začínají ozývat hlasy muezínů, kteří vyzývají muslimy k jedné z pěti denních moliteb. Když Karel vidí nebo cítí, že by se mi nemělo v životě něco povést, varuje mě slovy: „Abys pak nenaříkala jako muezín!“ Vždy se tomu přirovnání směju, ale musím mu dát za pravdu. Nárek muezínů, se vši úctou, vzbuzuje na mých rtech úsměv.

Není moc času a rychle pokračujeme v cestě. Mám přece v Ulcinju slíbený ten úžasný kemp! Zanedlouho už jedeme po pobřeží Chorvatska, zdravíme se s mořem a v Kupari, asi šest kilometrů za Dubrovnikem trávíme jednu noc. Ani byste nevěřili, jak je velice osvěžující zchladit se ve večerních hodinách v moři!

Ráno vyjíždíme kolem osmé hodiny. Do Černé Hory to sice není daleko, počítáme ale se zpomalením provozu kvůli měnícím se návštěvníkům ubytovacích zařízení. S čímž však dozajisté nepočítáme, je několik kilometrů dlouhá fronta na chorvatsko-černohorské hranici v Metkoviči, ve které se krokem posouváme v osmatřicetistupňovém horku tři hodiny. Navíc nás ještě rozladuje, že z auta před námi každou chvíli vyletí do škarpy tu papírový ubrousek, tu igelitový sáček, pak plastová láhev či dokonce jen trošku otlačené nektarinky.

Konečně jsme odbavení, ale i víc unavení. Další fronta nás čeká na trajekt přes Boku Kotorskou. Krátíme si tak cestu i čas čtyřicetkilometrovým zálivem, který bychom jinak museli objíždět. Na trajekt se s námi nalodilo i auto místní policie. Posádka v uniformách si vůbec nic nedělá z cedule upozorňující pasažéry, že na lodi je zákaz kouření a vesele si pod takovou jednou cedulí kouří! Sledujeme to se zdviženým obočím.

Cestou po silnici míváme bez zastavení cedule vábíci kolemjedoucí na různé historické zajímavosti. Láká nás ten kemp v Ulcinju a také vidina pořádného odpočinku a životadárné sprchy, o čemž mi Karel čtrnáct dní před odjezdem vyprávěl. Zvláště pak, jak úžasné jsou v kempu obchody, restaurace, večerní lidové tance s živou hudbou.

Co si však ale nenecháváme cestou ujít, je pohled z pevniny na světoznámý ostrůvek **Svatý Štefan**. Pakliže jste někdy listovali katalogy cestovních agentur, určitě jste na jeho fotografii museli narazit. A věřte, nevěřte, vypadá přesně tak! Za úzkou krátkou hrázičkou se na sebe mačkají domy, domky, hotely a apartmány, které si s oblibou v létě pronajímají celebrity a movitější návštěvníci nejen z Evropy.

Za nadcházejícího večera za Ulcinjem míváme bez zájmu osoby stojící u silnice a nabízející ubytování. Různé informační tabule jsou na sebe tak nalepené a nepřehledné, že se na kemp musíme zeptat děduky prodávajícího u silnice melouny.

Nakonec jsme v Donji Štoji zahlédli oprýskanou starou směrovku s upozorněním na **kemp Neptun**. Směrovka je částečně porostlá mechem a lišejníkem, což v nás vzbudilo napětí, jestli kemp, který před dvaceti lety bez problémů fungoval, vůbec ještě existuje. Začala jsem přemýšlet, kterého člověka u silnice oslovíme ohledně ubytování, ale to už stojíme před recepcí kempu. Na ploše 400 x 150 metrů stojí asi čtyři různé stany, a jestli se okolo nich motá všehovšudy šestnáct lidí, tak je to moc! Karel je

udiven ne méně, než já. Cestou jsme se obávali, jestli vůbec teď, v době dovolených a prázdnin, najdeme v kempu nějaké místočko! Na recepci nás ujišťují, že toalety fungují, celý den teče teplá voda, můžeme se připojit na elektriku a za dvě osoby, auto a velký stan chtějí jen sedm euro denně. Jsme nadšení! Projíždíme kempem a hledáme pěkné místočko pro stan. Když budeme chtít, můžeme si ho postavit každý den na jiném placu, tolik je tady místa! Ovšem nevíme, co si máme myslet o zrezivělých lampových sloupech a jejich špinavých skleněných koulích, rozbitých chladničkových boxech, zpustošených, ale jinak velmi pěkných dřevěných chatkách. Váháme, jestli zůstaneme. Z místa, na kterém bude stát stan, a z jeho blízkého okolí odhazujeme nejdříve kravince. Nadšení klesá, ale stan je postaven. Umožnění dlouhou cestou a

vedrem, jdeme si dát sprchu. Před toaletami je velká skládka odpadků, které patrně od začátku sezony nikdo neodvezl. V obrovské kaluži, tvořící se z vytékající přeplněné jímkou už rostou žabince. A což teprve uvnitř! Lítací vchodové dveře, jako do amerického saloonu, jsou oprýskané, všude v koutech a na zdech sedí pavouci různých druhů a velikostí, taky zelení a hnědí luční koníci i sarančata, tamhle se

na stropě rychle mihla ještěrka. Umyvadla jsou plná uhynulých mūr, much a mušek. Entomolog by si tady přišel na své! Ze dvou sprch, z celkových osmi, neustále čůrkem teče voda. Bojler na teplou vodu má vybrakované ohřívací těleso. Kde by se tu vzala teplá voda? Čtrnáct záchodových kójí je povětšinou zatlučeno hřebíky. V některých není ani záchodová mísa, ale jenom jakési rezavé náslapy k přidřepnutí a černá díra. Přístupné kóje se záchody jsou tři, z toho na jedné chybí prkýnko, takže na celý kemp zbývají záchody dva! Když jsem toto uviděla, musela jsem se hlasitě smát! Tak sem mě Karel vzal skoro tisíc dvě stě kilometrů, aby mi ukázal záchod bez prkýnka v tom úžasném kempu, ve kterém byl před dvaceti lety! Kdyby to viděl nějaký náš hygienik, tak pokud by ho neklepla pepka, nechal by dozajisté takové sociální zázemí srovnat se zemí.

Restaurace nefunguje, betonový plac na tancování je prorostlý trávou, obchod zeje prázdnotou. Přes toto všechno zůstáváme.

K moři je to nanejvýš sto metrů. Pláž se táhne v délce třinácti kilometrů a voda je báječně teplá, břeh i dno písčité. Zdejší černý písek je vyhlášený svými léčivými účinky. Obsahuje jód a minerály, prý napravuje pohybové ústrojí a léčí některé ženské problémy. Protože svou tmavou barvou přitahuje sluneční paprsky, už v deset hodin dopoledne se po něm nedá chodit bosou nohou, jak je rozpálený. Je ovšem tak jemný, že když ho chcete vzít do dlaně, proteče vám mezi prsty. Prostě písek vhodný do přesýpacích hodin. Pod slunečníky z přírodního rákosu, postavenými v několika pravidelných řadách, jsou pro návštěvníky úhledně přichystaná plastová polohovatelná lehátka. Restaurace na pláži nabízí chlazené nápoje, točené pivo a teplá jídla, o kousek dál je stánek s čerstvým ovocem, vedle kterého voní grilované kukuřičné klasy. Mezi sluníci se lidmi neustále klíčují prodejci nabízející přípravky na opalování, sluneční brýle, přikrývky, klobouky a kšiltovky. Věřili byste tomu, že ten člověk, co je oděn do zelené khaki košile a tmavozelených kalhot, s omšelým ruksakem na zádech, obratem ruky prodá dva vycpané bažanty?

Každý večer úklidová četa posbírání odpadky a sítkou na akvarijní rybičky pečlivě z písku vybere cigaretové nedopalky po lidech, kteří sem přijeli trávit bezstarostnou dovolenou s příručními lednicemi, jež každý den dovezou na pláž, prohýbající se pod jejich tíhami až k zemi. Ta stejná úklidová četa vyrovná plastová lehátka ke slunečnicím jako vojáky pěkně do zákrytu, uhladí rozdřapaný písek, pokropí vodou přístup k moři a úhledně ho uhrabe.

Mám ráda teplo, ale přímé sluneční paprsky mě doslova spalují, a tak vyhledávám v létě raději stín. Pokud zrovna nepodnikáme s Karlem celodenní výlety, chodíme na pláž ráno od devíti do půl jedenácté a potom večer asi tak od sedmnácti hodin. Přes den si hovíme v kempu ve stínu vysokých stromů a při pravidelném a uklidňujícím cvrkotu cikád, který občas prořízne křik sojek, listujeme v časopisech či knihách. Večer si potom s Karlem na pláži ukazujeme osoby, které budou v noci naříkat jak muezíni, neboť jejich spálená těla jim nedovolí klidně spát. Co však nechápeme je, že i kůže malých, tak dvouletých dětí vykazuje dost silné stopy po slunci. Nevím, jestli je osvěta proti škodlivosti slunečních paprsků stále ještě malá, ale takovéto chování některých lidí a zvláště rodičů, se mi jeví jako silně nerozumné a nezodpovědné.

Střídáme odpočinkové dny s dalekými výlety, které Karel naplánoval. Poznávání nových krajů a oblastí fakt miluji! Člověk vidí neustále nové, neokoukané přírodní útvary, vesnice, usedlosti, obyvatele.

Výlet na **Skadarské jezero**, ze kterého trčí ostrůvky s kláštery, je lákavá návnada jako žízala pro velkou rybu. Už jenom ta silnice krouťící se na mapě jako paragraf vzbuzuje zájem, a což teprve ve skutečnosti! Stoupáme od moře do soutěsky ve výšce asi čtyři sta padesát metrů nad mořem. Že to žádná výška není? Pane, jo! To byste čubrněli na to poklidně se vlnící moře, jehož konce nelze dohlédnout! Pod námi se vine silnice, po které návštěvníci pospíchají zchladit své údy do moře. Informační cedule u silnice nás ujišťují, že jedeme správným směrem, bohužel na nich chybí vzdálenosti. Přejeli jsme pohoří Rumija a Skadarské jezero se pod námi otevřelo jako balíček karet. Zprvu si myslíme, že jsme snad přijeli z jiné strany k moři. Pak si ale uvědomujeme, že plocha padesát

pět tisíc hektarů, kterou voda zaujímá, nemůže být žádné moře. Je to největší sladkovodní hladina na Balkáně. Však se taky ztrácí až za obzorem stejně jako moře.

Naše silnice je zaříznutá do protějšního pohoří a zúžila se na průjezd tak jednoho auta. Zmizely informační cedule upozorňující na kláštery. Pochybujeme, jestli jedeme správně. Auta, která nemají místní poznávací značku jsme nepotkali už ani nepamätujeme, a pokud se chceme vyhnout s domorodým autem, musí jeden z nás zastavit na krajíčku. Výhledy na jezero ze silnice jsou značně zarostlé, ale místy se odkrývají pohledy na nekonečnou jiskrnou vodu, vykukující malinkaté ostrůvky nedaleko břehu a v porostu schované osady na kraji jezera. Odbočky do vesnic z této „hlavní“ silnice připomínají naše polní cesty. Po jedné takové sjíždíme do osady Murići,

protože víme, že ukrývá pláž ke koupání a navíc je přímo proti plážiče ostrůvek s klášterem Beška. Teploměr v autě hlásí venkovní teplotu třicet osm stupňů, nebe je bez mraků a nad rozpálenými okolními bílými skálami se tetelí horký vzduch. Kdo by se nechtěl zchladit, když je voda nadosah? Projíždíme dědinou a všude je pusto a prázdno. Nic nenasvědčuje tomu, že by zde žili nějakí lidé. Dojeli jsme až k pláži. Ve stínu nízkého keříku spí nějaký mužština. Nevěřím vlastními očima, že ho probudil motor auta a ještě k tomu s cizí eS Pé Zetkou. V klidu se otočí na druhý bok a evidentně se nehodlá nechat někým vyrušovat. Naše očekávání, že zde bude přívos na protějšní ostrůvek, který vzdálen coby kamenem dohodil, se záhy rozplynulo jak nad ohýnkem dým. Na návštěvu kláštera rychle zapomínáme, za to pláž máme celou pro sebe. Tak si aspoň užíváme koupání ve sladké vodě Skadarského jezera. Vidíme na dně každý kámen. No, bodejť by ne, když na padesát sladkovodních pramenů na dně jezera přispívá k tomu, že voda je průzračná a čistá. A teplá! V tak teplé přírodní vodě jsem se ještě nerochnila!

Atmosféru kdysi pravděpodobně významného místa navozuje bytelné kamenné molo s mohutnými železnými kůly k uvazování velkých lodí. Před molem zarůstá ostružinami zřícenina nějakého překladiště nebo skladu. Plavu si v poklidu naznak a v duchu si představuji ten mumraj a ruch kolem obchodní lodi, která teď právě připlula. Moje představy přerušilo štěbetání sedmi francouzsky hovořících dam a tím také skončila naše idylická samota.

Od hladiny jezera jsme vyjeli zpět na „hlavní“ cestu. Pokračujeme dále doufajíc, že aspoň třetí klášter bude přístupný. Silnice nevede přímo po břehu jezera, je vytesaná do skalnaté stráně a dokonale rýsuje rozlitou vodní hladinu se všemi jejími oblouky, zálivy či naopak pevninovými výběžky nebo malými mysy. Tím chci říct, že dneska Karel kroutí volantem dokonale! Navíc podmínky řízení jsou ztíženy právě tím úzkým profilem silnice a častým vyhýbáním protějšním vozidlům, o čemž jsem vám již říkala.

Ani ke třetímu klášteru však nevede žádný přístup, ale jeho zříceniny jsou ze břehu aspoň vidět. Z Virpazaru k němu sice vyplouvají výletní lodě, ale na ostrůvek se stejně nedá vyjít a lodní výlet je dlouhý, tolik času ani nemáme. Vodní hladina se změnila v souvislou zelenou plochu porostlou okrouhlými listy leknínů a stulíků. Musí to být vskutku nádherné vidět začátkem léta jezero rozkvetlé bílými, růžovými a žlutými květy.

Ve Virpazaru se z každé uličky, oken, dveří a snad i komínů nese vůně připravovaných ryb. Aby ne, když jich v jezeře žije na čtyřicet osm druhů! A s tolika druhy ryb si ví rady i na dvě stě sedmdesát druhů hnízdících ptáků. Přilehlé mokřady jsou útočištěm poslední kolonie pelikánů v Evropě. Pro svou výjimečnost se Skadarské jezero právem stalo národním parkem.

Hodiny pokročily k večeru a upozornily nás na návrat. Cíl naší cesty Rijeku Crnojeviču si necháme na jindy.

V cizí zemi je vždy dobré ochutnat místní jídla a vína, aby si člověk udělal představu o chuťových buňkách domorodců. Proto se na našem cestovním grilu vesele opékají pljeskavice, čevapčice a

grilovací klobásky. Základním produktem všech těchto dobrot je jehněčí maso. Víno Vranac se svou rubínovou barvou je výborná tečka za dnešní večeří.

SLÁ-VÁ! Po včerejším odpočinkovém dni jedeme dneska zase mouzovat! Ale není to jen tak ledajaký výlet do hor! Kaňon řeky Tary v pohoří Durmitoru je zapsán do seznamu světového přírodního dědictví organizace UNESCO.

Zastávku v hlavním městě Černé Hory v **Podgorici** děláme jen proto, abychom si koupili chlazené nápoje a aspoň dva rohlíky na cestu. Šedé paneláky ve středu města počmárané graffiti, rozbité vchodové dveře, vypálené zvonky, převrácené popelnice a kolem poházené odpadky jsou svědectvím toho, jak to před devatenácti lety vypadalo i u nás. Malé cikánské děti bezostyšně běhají mezi auty, která zastaví na křižovatkách na červenou a drze žebrají.

Další pokračování v cestě se stává nezapomenutelným zážitkem. Vjíždíme totiž do pětatřiceti kilometrů dlouhého **kaňonu řeky Morači**, který je vpravdě důstojným vstupem do monumentálního horského světa Černé Hory. Silnice naprosto přesně kopíruje tok čisté a průhledné řeky. Tmavší zelená barva prozrazuje, že zrovna v těch místech je hlubší tůňka a láká k ochlazení našich rozehřátých těl. Ovšem dostat se k ní není vůbec jednoduché. Řeka si vydobyla cestu skalním podložím, které tvoří kolmé stěny nad vodou a břehy jsou hustě zarostlé. S napětím sledujeme silnici, po které jedeme. Jak jsem už řekla, zařezaná do skal klikatě kopíruje tok řeky, ale ještě jsem vám neřekla, že na každém kilometru projíždíme tunelem a většina z celkových dvaatřiceti je vytesaná do hrozivých převisů, jejichž úpatí dnem i nocí neúnavně olizuje řeka Morača.

Stejnomený klášter vystrkuje nad řekou svou bílou věžičku. Připadá nám, že jsme se ocitli v rajské zahradě. Upravené kamenné chodníčky vedou ke kostelu svěže zeleným travnatým kobercem. Rozkvetlé různobarevné keře vkusně lahodí oku i duchu. Interiér klášterního kostela Zesnutí Bohorodičky je cenný především bohatou freskovou výzdobou, kterou střídají malované ikony. V minulosti bývala v klášteře věhlasná škola malířů ikon. Za klášterní zdí je příjemné posezení ve stínu vzrostlých stromů, které lemují upravené koryto divokého potůčku. Alko i nealko nápoje, které prodává přílehlý kiosek, jsou ponořeny do tekoucí ledové vody. Takovéto přirozené chlazení hned s Karlem nazýváme eko-ledničkou.

Z informačních materiálů víme, že blízko kláštera je pěkný, čtyřicetimetrový **vodopád Svetigora**. Chvilí bloumáme kolem kláštera a hledáme ukazatele, značky nebo něco, co by nasvědčovalo kudy k vodopádu dojít, ale nikde nic. Už to asi vzdáme, ale při vjezdu na silnici pěruje zrovna policista neukázněného řidiče. Karel pomalu zastavuje. „Běž se ho zeptat“ vyzývá mě, „policajti vědí všechno!“ Jsem zkoprnělá. Nerada se ptám kohokoliv na cokoli a ptát se policajta, který zrovna vypisuje bloček na pokutu se mi fakt nechce. Udolána opakovanými Karlovými pobídkami nakonec vystupuji z auta a neochotně mířím k příslušníkovi v uniformě. Budu muset naučit Karla aspoň trošku Chorvatsky, aby se jich příště mohl ptát sám! Nicméně cestu už ale známe. Za klášterem po levé straně vede cestička přímo dolů k vodopádu. Stejně ji ale nemůžeme najít! Kousek za klášterem stojí akorát tak nějaký penzion a vedle něj poštovní úřad. Kupujeme pohledy a hned se pana poštmistra ptáme, jestli o té cestičce k vodopádu neví. Je to hned prý tady za poštou, ale ještě nás upozorňuje, že to není žádná pěkná cesta. ‘Není pěkná cesta, není pěkná cesta’ přemýšlíme, co na ní nemůže být pěkného. Představuji si nějaký náročný kamenitý sestup nebo že se budeme prodírat křovím, ale v tom to vidíme: je to prostě skládka! Plastové láhve, konzervy, igelitové pytlíky, papíry a mnohé jiné předměty, jejichž středem je mírně proslapaná cesta do neznáma. Myslím, že nejsme s Karlem cimplrejch, nebudu vám popisovat ty odpudivé předměty, určitě sami víte, jako to na takových skládkách obvykle vypadá, ale toto nás hodně odradilo. Na zpáteční cestě k autu jsme však přece jenom těsně pod klášterem zahlédli onen vytoužený vodopád. A tak na hraně srázu Karel kaskadérsky mezi stromy a křoviny strká objektiv fotoaparátu.

Kaňon řeky Morači a klášter Morača však nejsou jediným cílem naší dnešní cesty. Po pár kilometrech za klášterem začíná silnice stoupat k průsmyku Crkvine do nadmořské výšky tisíc šest set metrů. To je teda pěkný stoupák! Ještě, že se před námi neplazí nějaký kamion. Hm, nahoru ne, ale naopak dolů s kopce se spouští velice pomalinku a opatrně. Kolona osobáků jedoucích za ním leze tak maximální rychlostí dvacet pět kilometrů v hodině. Opravdu! Řidiči musí mít vztek, že dolů do údolí musí jet tak

pomalou. Kvůli častým zatáčkám a nepřehlednosti není možné kamion předjet. Právě kvůli strmému klesání mají kamiony předepsáno, že musí mít zapnutou motorovou brzdu, která jim tímto umožňuje bezpečnou jízdu. Je to docela zábavné pozorovat, jak se dolů do údolí plazí dlouhý automobilový had. Občas zmizí v tunelu, pak zase vykoukne ze zatáčky.

Ačkoli je klášter Morača národní památkou, vstup do něj je zdarma. To se ale nedá říct o **národním parku Biogradska gora**. Před vjezdem do něho platíme každý pět euro. Pak už nám nic nebrání vidět jeden ze tří posledních pralesů v Evropě a ledovcové Biogradské jezero, co by východisko do srdce parku. Toto území vyhlásil za chráněnou oblast černohorský kníže Nikola již v roce 1878.

Dopolední blankytné nebe teď vystřídala kupovitá šlehačkovitá oblaka, jejichž konec je hrůzostrašně temný. Atmosféra nejhlubšího říčního kaňonu v Evropě, který razí **řeka Tara**, je ještě divočejší. Za **pohořím Durmitoru** to bez ustání bouří a ozvěna nese údolím zvuk hromu děsivě dlouho. Na naší straně slunce prosvětluje černo-černé mraky a jejich sivé odstíny odrážejí světlo na vápencovém masívu. Horské pásmo se zde přibližuje hvězdám svou výškou dva až dva a půl tisíce metrů nad mořem. Naopak četné hluboké slapy, peřeje a vodopády modeluje zelená voda řeky Tary.

Večer pomalu přebírá vládu nad odpolednem. Musíme myslet na návrat do Ulcinju. „Támhle za tou zatáčkou to otočíme“ slibujeme si s Karlem, ale další nové a neokoukané scenérie mají na svědomí to, že ještě po mnoha zatáčkách auto neotáčíme. Z mapy jsem vyčetla, že jsme kousíček od kláštera sv. George. To by byl přece hřích nevidět ho! Směrovka na silnici ukazuje na jakousi polní cestu. „Tudy?“ chvíli, ale opravdu jen chvíli váháme, než se po ní začneme opatrně spouštět dolů s kopce. No co, když, tak se vrátíme. Jak jsem vám to ráno říkala: jedeme přece mouzovat! A kdo nemouzuje, nic nepozná, nic nevidí, nic nenajde. Prodlíráme se skrz houštiny a hluboké kaluže po bouřce, která nás před chvílí strašila. Najednou se houštiny rozestoupily a před námi se objevil obraz, který nás donutil zastavit a na chvíli vypnout motor. Po levé straně se ve stráni v podvečerním slunci krčilo pár dřevěných chaloupek jako malinkatý Betlém. Po pravé straně se na čisté, zelené louce pase mladá kobylka s hříbátkem. Za pastvinou v mírném svahu sedí **klášter sv. George**. Nad tím vším se vznáší posvátné ticho, které chvílemi přeruší tlumený kravský zvon pasoucího se skotu na konci louky.

V klášteře jsou velice milé, vlídné a hlavně poměrně mladé jeptišky. Chceme si prohlédnout přilehlý kostel zevnitř, ale malým problémem je naše oblečení. Co si asi vezmete na sebe do přímořského osmatřicetistupňového horka? No, máte pravdu! Já rozhodně krátkou sukýnku a tričko bez rukávů a Karel šortky a tričko s krátkým rukávem svlíkne až tak patnáctého září. Dlouhé kalhoty si Karel s sebou ani nenabálil. Do klášterního kostela je však povolen vstup pouze se zahalenými rameny a koleny. Rychle tedy šmátrám v autě po mikině s dlouhými rukávy a sukni si spouštím pod kolena. Karel vyfasoval od jeptišek dlouhé šustáky značky Addidas, které mají pro takové případy přichystány.

Ale pak už si s Karlem šeptem ukazujeme freskovou kostelní výzdobu. Vstup je opět zdarma. Vnucujeme jeptiškám nějaké peníze jako dar na údržbu kostela, to ale striktně odmítají. Spíš naopak! To my dostáváme pohlednici s vyobrazeným klášterem sv. George jako poděkování za návštěvu. Zdá se vám to neskutečné? Nejste sami, i my máme stejné pocity. V dnešním přecivilizovaném světě se toto místo jeví jako bohem zapomenuté. Tady by nás asi nikdo nehledal! Ale co je na tom

špatného? Jeptišky jsou velmi vzdělané, mluví několika jazyky, obyvatelé vesničky žijí v souladu s bohem a rytmem přírody. Vlastně vůbec není na škodu, že se na některých místech zeměkoule jakoby zastaví čas.

Ale teď už opravdu alou „domů“! Cesta zpátky běží jako po másle, až do pobřežního města Sutomore. Začíná se stmívat a šňůra rozsvícených automobilních světel v údolí pod námi nevěstí nic dobrého. Na šňůru jsme se navlékli i my, i když nechápeme, kde to vázne. Jedeme krokem pět, deset, dvacet kilometrů. Jenom se domníváme, že lidé ukončili svoje celodenní povalování u moře a teď se rychle snaží dostat autem do svých ubytoven, penzionů a hotelů, čímž nastal tento dopravní kolaps. Těm, kterým se to již podařilo, se promenávají po městě, smějí se, baví, všude vyhrává muzika, blikají kolotoče, světelné cedule restaurací lákají hosty na své pokrutiny, stánky jsou nabyté cetkami, auta troubí. Život se tady točí na plné obrátky jako na kolovrátku. Přemýšlím nad tím kontrastem: horská vesnice žijící v pokorném tichu a obyvatelé téže země, ale o několik desítek kilometrů dál se snaží jakýmsi vyumělkovaným rámussem uspokojit své hosty a připravit pro ně nevšední zážitky jejich zdánlivě poklidné dovolené.

Do kempu jsme se vrátili až za tmy, ale vykoupaní v moři si nenecháváme ujít. Na tmavé pláži jsme jen my dva. Měsíc otevřel na moři svoji stříbrnou bránu. Noříme do vody svá rozežřátá těla, až mám dojem, že to zasyčelo, jako když rychle zchladíte rozžhavené železo. Do hajan jsme padli jako podřatí. Již v polospánku jsem zaslechla, jak Karel žbrblá, že má na pravé ruce od toho řazení řadicí pákou mozol.

V následujícím odpočinkovém dni jsme se usnesli, že bychom mohli večer něco ugrilovat. Vydáváme se proto k řezníkovi pro pár kousků čevapčic. Jaké je ale naše překvapení, když nám mistr řezník oznámil, že nám neprodá jen šest kousků, ale že si musíme koupit čevapčic rovnou celé kilo! No takové množství nesníme ani za dva dny! S pozdravem odcházíme, co bychom dělali s kilem masa! V nedalekém obchodním domě nám mladá prodavačka vyšla bez problémů vstříc. Šest kousků čevapčic váží asi dvě stě gramů, přikupujeme ještě dvě pljeskavice. Večer si nad masíčkem labužnický pomlaskáváme.

Poslední, leč jako magnet přitahující je náš výlet do **pohoří Lovčen**, symbolu národní černohorské identity a státnosti, a já vám za chvíli řeknu proč. Tento horský masív se vzpíná jako nezkrotný bělouš nad Bokou Kotorskou do výšky až tisíc sedm set padesát metrů. Jeho reliéf je formovaný ledovcem a krasovými útvary jako jsou závrtky, jeskyně a propasti. Nepatří sice k nejvyšším pohořím v Černé Hoře, ale o to je pro černohorce důležitější. Největší historickou hodnotu představuje **mauzoleum Petra II. Petroviče Njegoše**, který se do dějin země zapsal jako největší vládce, vladyka, státník, myslitel a básník. Njegoš si přál být pohřben v Lovčenu, ale nikoli na jeho nejvyšším vrcholku, byl totiž přesvědčen, že černá Hora bude mít v čele významnější osobnost než je on sám, a ta pak bude mít právo spočinout na nejvyšší hoře Štitrovník. Jezerský vrch s nadmořskou výškou tisíc šest set padesát sedm metrů má tu čest nést mauzoleum, ve kterém jsou ostatky tohoto vládce. Zajistě tušíte, že to nebude jen tak nějaká stavba, když je to místo posledního odpočinku ctihodného vládce. A tušíte správně.

Autem se může dojet až ke kruhovému parkovišti. Pak už musíme pěšky. V tunelu se čtyři sta dvaceti šesti schody děláme několik zhluboka dýchacích zastávek. Ne, že bychom se chtěli nadýchat čerstvého vzduchu, ale čtyři sta dvacet šest schodů je čtyři sta dvacet šest schodů. Z upraveného kamenného chodníčku mezi tunelem a mauzoleem se kocháme pohledy po pohoří. Bohužel není jasno, mračna a opar nám brání ve výhledu až do Itálie, jak to slibují informační materiály. Dominantou interiéru mauzolea je nadživotní sedící socha zamyšleného Petra II. Petroviče Njegoše, nad kterou se tyčí jako symbol svobody orel s rozepjatými křídly. Socha je vytesaná z jablanického granitu. Na stropě září sto dvacet metrů čtverečních pozlacené mozaiky. Hrobka je obložena bílým bračským mramorem, a tak

dále, a tak dále. Nebudu vás nudit všemi údaji jako je výška a šířka hrobky, kolik váží Njegošova socha, či jaký poloměr má kruhová vyhlídková plošina za mauzoleem. Všechna ta data jsou úctyhodně zajímavá, a pokud by měl někdo z vás zájem, můžeme poskytnout podrobné informace v srbském, chorvatském, anglickém, německém, francouzském, italském a ruském jazyce.

Televizní věž na Štitrovníku se schovává do hebké mlhy letících mraků, které vítr žene od pobřeží. Tato nejvyšší hora tvoří spolu s Jezerským vrchem jakoby spojené nádoby.

Stánky a přístřešky stojící u silnice, jsou ověšené domácími dobrůtkami jako vánoční stromek a také dostatečně silně vybudily naše chuťové buňky. Na zpáteční cestě je jeden z nich poctěn naší návštěvou. Jemně krájený pršut, kostičky a kvantlíky pršutu či dokonce celá kýta pršutu, pěkně kulatoučký domácí ovčí sýr, rakija, medovina, med, domácí víno, domácí pálenka Lozovačka, i vesty, svetry, ponožky pletené z pravé ovčí vlny, no nevím, na co se dívat dřív. A ta vůně! Táhle ten kvantlík pršutu vypadá dost dobře a k domácímu vínu bude chutnat jedna báseň! Chceme ještě půl sýra. Celý bochník s Karlem nesníme, ale bača nechce ani slyšet, že by prodal JENOM (!) půlku. Odcházíme opět zklamaně, celý bochník opravdu nechceme. Odjíždíme. O pár set metrů dál ukazují na stánek a vydávám nesouvislé zvuky asi jako když hýká osel, bučí kráva a mečí koza, to aby Karel zastavil, ale nemůžu najít v rychlosti to správné slovo! Karel se směje na plné pecky, ale chápe: mají půlku sýra! Z nejproslulejších lahůdek v Černé Hoře nám chybí už jen jediná: domácí Lozova rakija neboli Lozovačka. Znovu se potýkáme s tím, že nabízené množství je pro nás moc. Obyvatelé malé osady Njeguši v rodišti Petra II. Njegoše však umí prodat i takové množství Lozovačky, které nám plně vyhovuje.

Úzká silnička nás zavede až nad Kotor. Prvně jsem tomu nevěřila, ale Karel mi to jasně ukazuje na mapě. A má pravdu! V krátkých intervalech dosedají a odlétají aeroplány z Tivatského letiště a když se udělá díra v mracích, vykoukne i čas od času Boka Kotorská. Dneska jsme si výhledu sice moc neužili, ale aspoň v něčem si matka příroda poroučet nedá.

Město **Cetinje** na úpatí Lovčenu je v neděli odpoledne velice poklidné a liduprázdné ulice patří jenom nám. Cetinský klášter, palác Nikoly I., Njegošovo sídlo Biljarda a další historické budovy jsou zapsány na kartu Karlova fotoaparátu.

Jestli si vzpomínáte, jak jsem vám říkala, že do Rijeki Crnojeviče jsme už nedojeli, když jsme jeli kolem Skadarského jezera, tak teď jsme si tuto příležitost už nenechali ujít. Návrat do Ulcinju jsme naplánovali jasně, přehledně a s nadšením právě touto trasou. Podle mapy jsme jeli až do té doby, než jsme zůstali stát dle mapové odbočky na silnici, která se rapidně zúžila na projetí tak jednoho auta. Zmocnila se nás nedůvěra. Tudy? Znovu zkoumáme mapu. No, tudy! Váháme. Nevěříme. Vracíme se. Ptáme se na cestu. Ale ano, tudy! Taky nás to mohlo napadnout! Už jsme si přece dávno zvykli, že mimo hlavní trasy vedou jenom takovéto cesty, a že směrovky zcela chybí, obzvláště když to nejvíc potřebujeme, a to je právě teď! Stojíme na křižovatce a opět vyvstala filozofická otázka: kudy? Odbočku vlevo ihned zavrhneme. Je zarostlá a hned v první zatáčce je houští, vede asi někam do pole. Zbývá směr rovně anebo vpravo, ale bůh sud', který je ten správný. Opuštěná křižovatka působí dojmem, že tudy vozidlo projede tak jednou za dva dny. Škoda, že poblíž nepostává žádný policista, tentokrát bych se šla zeptat na cestu bez okolků. Nečekaně se odkudsi vynořilo auto. Muž středního věku, po našem vzneseném dotazu, ukazuje na cestu, kterou jsme zavrhl jako první, a rychle odfrčel. Zůstali jsme

tupě hledět na silnici, po které pravděpodobně jel naposledy císařpán. Životaktivní rostliny se již proklubaly středem asfaltu, šlahouny ostružin přetínají silnici a keře jsou tak rozrostlé, že dřou oba boky našeho nebohého auta. Lesní cesta ze Soběšic do Mokré Hory je proti tomu komfort. „Po takových kozích stezkách můžeme jezdit jenom my!“ prohlásil pravdivě Karel. Jako odplatu si však vychutnáváme ostružiny velké jako křepelčí vejce. Auto jsme nechali s klidem stát uprostřed silnice a paseme se na nedalekých vzrostlých keřích. Že bychom měli zajet víc ke kraji, abychom nezavazeli případným

projíždějícím autům, říkáte si? Uhnout stejně nebylo kam a pochybuji, že zrovna teď a na tomhle místě bychom natrefili na stejné blázny, jako jsme my dva.

V dědině **Rijeka Crnojeviča** nabudete dojem, jako by zde ani neplynul čas. Na travnatém břehu řeky líně čekají vytažené lodky, až se na nich někdo sveze. O kousek dál ve stínu stromu sedí rodinka s dětmi. Na terase restaurace, vybudované pod úrovní silnice, tiše klevejí nanejvýš čtyři hosté. Příprava jimi objednaného pokrmu, grilovaných ryb, se nese na míle daleko. Jediným živým bodem vesnice je kamenný obloukový most. Chlapci rozpustile výskají a skáčou s něho s patřičnou vervou do vody. Na nábřeží hlouček turistů poslouchá se zaujetím jejich průvodce, který ukazuje na veliké mapě Skadarské jezero a cosi k tomu francouzsky žuchlá. Po chvíli nasednou do autobusu a odjedou, aniž by se prošli po tom do hladka ošlapaném kamenném mostě, jako teď právě činíme my. Řeka Crnojeviča je neuvěřitelně čistá, jako ostatně všechny přírodní vody v Černé Hoře. Říkám neuvěřitelně, protože je až s podivem, kolik odpadků, skládek a nepořádku se válí v přírodě, na březích řek, ale i na jejich dnech. Hlavně igelitové sáčky, PET lahve, pneumatiky, a když už si člověk vyhlídne místo, aby vyfotografoval nádherný přírodní úkaz, zjistí posléze, že stojí na zasypané skládce odpadků. Pod ním se stydlivě krčí nedávno vyhozené křeslo či celý kuchyňský šifonér. Několikrát jsme na vlastní oči viděli, jak skládka uprostřed hor doutná a hrozí nebezpečí požáru. Proto nechápu, kde se bere průzračnost těch vod. Já bejt řekou, tak se jim na tu křišťálovou vodu vykašlu.

Autobus s turisty jsme za chvíli dojeli. Vzhledem k šířce, v tomto případě spíš „úzce“ silnice se za ním budeme kodrcat až do Virpazaru. Řidič nás ale zmerčil a jal se udělat ohleduplný čin. V místě, které bylo o malinko širší, zastavil co nejtěsněji na levé krajnici. Vzhledem ke skutečnosti, že pak už byl jenom strmý sráz, to bylo velice riskantní a dal nám pokyn k předjetí. Šlo doslova tělo na tělo! Karel sklopil na své straně zrcátko, jen milimetry nás dělily od boku autobusu. Já jsem musela zavřít okno, aby mi větvičky keřů, kterým jsme přejížděli kořeny, nevyšlehalo oko. Poděkovali jsme spuštěním všech čtyř blinkrů a zmizeli za první zatáčkou. Cesta do Ulcinju už běží jako po másle i přes tunel Sozina. Že jsem vám o něm ještě nic neřekla? No tak honem! Tunel Sozina je patrně nejdelší silniční tunel v Černé Hoře, měří čtyři tisíce dvě stě metrů. Projíždíme jím už popáté. Za jeho průjezd se platí mýtné, ale je moderní a jeví se jako bezpečný.

Jako každý večer, ani dnes si nenecháváme ujít koupel v moři, moříčku.

Ráno naši snídani doplňuje křik sojky. Zakotví na nedalekém keři, za chvíli přiletí další, támhle se jiná míhla v houští a z koruny stromů nad nimi dávají o sobě vědět další. Sedm! Celkem sedm sojek jsme napočítali na jednom keři. Než ale stačí Karel naštelovat foťák, jsou s patřičným rambajzem pryč.

Naše poznávání navštívené země se pomalu blíží ke konci. Dnes si ještě chceme prohlédnout místní významné saliny a fabriku na zpracování soli. Je naším velkým zklamáním, když se dovídáme, že prohlídku lze uskutečnit jen při větším počtu lidí. Smutně odjíždíme, ale už plánujeme náhradní program. Na mapě, i na ukazatelích vidíme **kostel sv. George**, který si pěkně sedí až na Albánských hranicích. Když ne saliny, tak aspoň kostel! A už tam frčíme. Stavení a domy, které cestou míváme, působí opuštěně. Před kostelem sv. George je větší asfaltový plac, patrně menší fotbalové hřiště. I zde je pusto, prázdno a ticho, jen před novým kostelem za námi doutná skládka, ale to jsme již viděli několikrát a nebereme na to zřetel. Karel si nerušeně chystá fotopřístroj k zachycení staré stavby, když náhle odněkud vyběhl chlapec a se vzrušenými výkřiky zmizel za brankou v plotě u nového kostela. Za několik sekund si stejně tak počínala asi pětáctýřicetiletá žena. Ohlédli jsme se a zjistili, že doutnající skládka v mžiku přerostla v oheň, který postupuje směrem ke kostelu. S hadicí v ruce k němu běží jeptiška, kolem se motá ona žena a obě silnými výkřiky odhání od ohně dva chlapce. Jako Vinettu a Old Shatterhand jsme si s Karlem vyměnili pohledy a dál na nic nečekali. Přiběhli jsme k ohni a zašlapáváním jsme se snažili zadupat postupující plamínky. Oběhla jsem stavení a popadla první kýbl, který jsem uviděla. Karel mezitím převzal vládu nad hadicí a jal se hasit větší plameny. Žena odvádí

oba chlapce pryč, aby jim oheň neublížil. Mám pocit, že voda do kýblu teče celou věčnost! Ještě není ani plný a už s ním mažu hasit postupující plameny. Hadice je krátká, nedosáhne tam, kam bychom potřebovali. Bože můj, proč se ten kýbl plní tak pomalu! Zem je suchem ztvrdlá na kámen. Voda po ní stéká jako po žulovém podloží. Znovu naplnit kýbl. Karel přikládá na hadici palec, aby voda dostříkla co nejdál. Konečně plameny zmizely, ale všude okolo to silně doutná. Země se změnila v popelavé blátíčko. Zadupáváním dusíme doutnající místa. Nohy máme špinavé po kolena, ale oheň jsme zdárně udolali! Jeptiška nám vřele děkuje. Snažím se jí chorvatsky vysvětlit, že to přece byla maličkost a že to nestojí za řeč. Nenechá se však odbýt. Ví, že to za řeč stálo a

naléhá, že musíme přijmout pohoštění. Dostali jsme šťavnatý sladký meloun a k tomu vynikající jablečný mošt. Melounu bylo takové množství, že jsme ho ani celý nesnědli. Stejně veliký dostáváme ještě s sebou. Tomu se ale bráníme. Jsme přece jenom dva a tak veliký meloun nemůžeme v životě zdolat! Nikdo na to ale nebere ohled, meloun prostě přistál v kufru našeho auta a basta fidli!

Jak jsme zjistili, jeden z chlapců se jmenuje Kristián a je mu dvanáct let. Kristián nás zavedl až k **hraniční řece Bojaně**. Ukázal nám zapomenuté kamenné molo, které bychom sami nenašli. Voda v řece je opět čistá až na dno, jen místy temně zelená barva svědčí o velké hloubce říčního koryta.

Největším zadostiučiněním pro nás však bude to, až se paní učitelka bude ptát dětí ve škole na zážitek z prázdnin a Kristián bude vyprávět, jak jim dva turisté z České republiky pomohli uhasit oheň, který by jinak srovnal budovu nového kostela sv. George se zemí. Ale kdo ví, jestli toto byl pro Kristiána silný zážitek z prázdnin.

Do konce dovolené nám sice zbývá ještě pět dní, pobyt u moře je příjemný, ale cesta domů je daleká. Již nevolíme zkratku trajektem přes Boku Kotorskou, ale celý záliv objíždíme. Těšíme se totiž na starobylé centrum **Kotoru**. Úzké uličky, s vyleštěným povrchem kamenného dláždění od neutuchajícího proudění návštěvníků, jsou starou částí města protkané jako tenké nitky pavučin. Malé krámky se suvenýry, oblouková zdobená okna do duší domů, bílé stavby pravoslavných a křesťanských kostelů, hodinová věž či mešity, v jejichž stínu pocítujete příjemný chládek horoucího dne, to vše je právem zapsáno na seznamu kulturního dědictví UNESCO.

Ostrůvky s kostelíčky, které vyčnívají z vod Boky Kotorské, jsou opravdu fotogenické. Karel se na nich dostatečně vyřádil.

Na černo-horsko-chorvatských hranicích tvrdneme zase asi tři hodiny. Za námi se v dálce tyčí Štitrovník a Jezerský vrch, které pozorujeme dalekohledem, abychom asi aspoň trochu ukrátili čas při otravném a vyčerpávajícím popojíždění k celnici. Už to nejsou neznámé vrcholky hor, které jsme neuměli pojmenovat, když jsme sem přijížděli.

Uf! Konečně jsme odbaveni a tím jsme definitivně ukončili poznávání Černé Hory. Nevím, odkud pramení název této země, ale Černá Hora rozhodně není černá. Spíš naopak, sluncem prosvětlené bílé skály pohoří Lovčen, ozářené vrcholky hor se zelenými lesy kaňonů řek Tary a Morači, stříbrné vlnky na nekonečném Skadarském jezeře, cypřišové háje s řevem cikád, vinice ověšené těžkými plody vína. Co však kazí pověst této nádherné země, jsou ony všudypřítomné odpadky a skládky. To potom na cedule,

kteře se sem tam vyskytují u silnice, s nápisem „Někdy bude čisto“, nelze říct nic jiného, než: „Už, aby to bylo!“

Kousek za státními hranicemi jsou **Konávelské stěny**. „Cože tam je?“ ptáte se. No přece Konávelské stěny, kolmé skalnaté útvary končící hluboko pod hladinou moře. Spouštíme se k nim úzkými serpentinami od hlavní silnice. V jedné zatáčce se na ně otevřel částečný výhled, a jak říkám: kolmé skalnaté stěny pod kterými je rozprostřeno široké, daleké, hluboké a nekonečné moře. Prý se dá

pod nimi i koupat. Tak to jsem teda zvědavá! Po třech hodinách strávených na hraničním přechodu, kdy slunce oteplilo vzduch až na čtyřicet dva stupňů Celsia, by ochlazení v moři přišlo vhod. Silnice končí, dál musíme pěšky, ovšem klesání zdaleka nekončí. K moři vedou strmé betonové schody několikrát zalomené. Výhled na Konávelské stěny je dokonalý: slunce padá k západu a svými slunečními paprsky barví skály do oranžového odstínu manga přes purpurovou až po sytě oranžovou barvu saharského písku. Mladé sosny, držící se ve skulinách zuby nehty, oživují tyto barvy svěží zelenou. Toto všechno nese Atlas na svých ramenou pod blankytně modrou nebeskou klenbou a naopak Poseidon temně modrou barvou moře omývá úpatí skal.

Přístup do vody je poměrně obtížný. Samé obrovské balvany, po kterých je potřeba hopsat a přelézat je. Ale to blaho, které moře poskytuje, za tu námahu stojí!

Znovu nás vítá kemp v Kupari, ve kterém jsme spali asi tak před deseti dny na cestě za naším neznámým dobrodružstvím.

Ráno se letos naposledy plácáme v Jaderském moři. „Tak ahoj, móríčko, dá-li bůh, zase k tobě příští rok přijedeme!“

Míjíme červené střechy Dubrovníku, ukazujeme si s Karlem odbočku na Pelješac, tam bylo před pár lety taky moc fajn a snažíme se spočítat úhledná obděláaná políčka v deltě Neretvy. Podél řeky Neretvy jedeme několik desítek kilometrů i na území Bosny a Hercegoviny. Stále nás sužují teploty nad třicet stupňů Celsia, ale v **Mostaru** bylo horko extrémní. Ve městě, na které jsem se hodně těšila, ukazuje teploměr čtyřicet dva stupňů! Snažíme se chodit ve stínu, ale nejsme sami. Všichni turisté, návštěvníci, obyvatelé, obchodníci se cpou do stinných míst. Procházíme se po světoznámém mostarském mostě a máme pocit, že z vedra v nás koluje vařící krev. Město rychle opouštíme.

A zase nás provází serpentine a stoupání do vysokých hor a daleké pohledy na roztroušené dědky v údolí. V kempu v horách na břehu říčky jsme jenom my a nějaké dvě holandanky. Nebýt projíždějících hučících kamionů, byla by noc docela příjemná. To se ovšem nedá říct o noci na Balatonu. Ale nepředbíhejme události!

Jajce je město, které nelze bez zastavení minout. Pohled na hučící vodopád zapsaný na seznamu UNESCO a chaloupky v protější stráni připomínají vánoční Betlém. Jen teplota vzduchu je trošku vyšší, než o vánocích.

Po celodenní jízdě v dusném a elektrony nabitým ovzduší jsme konečně zakotvili v maďarském **Balatonlele**. Nebe však prudce potemnělo a než jsme stačili postavit stan, rozfoukal se divoký vítr, který hnal proti břehu vysoké vlny. Z vysněného koupání v jezeře nebylo vůbec nic. Topoly se pod náparem větru ohýbají až k zemi. Tentýž vítr celou noc třepe se všemi stany, přístřešky, přístavky a karavany v kempech kolem Balatonu. Déšť neúprosně bičuje vše, co mu

stojí v cestě včetně našeho plátěného obydlí. Po probdělé noci mžouráme na větrem povalené popelnice, naváté igelitové pytlíky a kaluže v každém sebemenším dolíčku. Ale kaluže nekaluže, jsme přece v Maďarsku a to se sluší koupit, co? No co se to sluší koupit? No přece čabajky, uheráky, pravé maďarské uzeniny a Tokajské víno! Náš nákupní vozík šíří kolem sebe typickou vůni těchto výrobků. Sbíhají se vám sliny? Nám taky! Už abychom byli doma a mohli do těch lahůdek pořádně zakrojit a v klidu je zapít.

Tož takové to bylo naše cestování. Ráda jsem vám to všechno povykládala, ale teď už jdu nachystat skleničky...